

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

Кафедра міжнародних відносин

ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНОГО КОНФЛІКТУ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Одеса
«Астропринт»
2023

УДК 327(075.8)
Т338

Укладач:

В. А. Дубовик, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

О. О. Волович, кандидат історичних наук, член редакційної ради журналу геополітичної аналітики «Бінтел», провідний експерт незалежного аналітичного центру геополітичних досліджень «Борисфен Інтел»;
Ю. В. Узуи, доктор політичних наук, доцент кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рекомендовано до друку вченою радою факультету міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (*протокол № 1 від 30 серпня 2023 року*)

Т338

Теорія міжнародного конфлікту : методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» / уклад. В. А. Дубовик. — Одеса : Астропринт, 2023. — 43 с.

Методичні вказівки розраховані на поглиблене вивчення тем навчальної дисципліни «Теорія міжнародного конфлікту» здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та були розроблені відповідно до силабусу та робочої програми дисципліни. Основна мета вказівок — надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні тем практичних занять та у процесі самостійної роботи.

УДК 327(075.8)

© Дубовик В. А., укладання, 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тематика змістових модулів, завдання та література.....	6
Тематика практичних занять, завдання та література	23
Самостійна робота студентів.....	27
Питання до підсумкового контролю.....	32
Рекомендована література	34
Форми контролю і методи оцінювання	37

ВСТУП

Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Теорія міжнародного конфлікту» призначені для допомоги здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», які навчаються в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова на Факультеті міжнародних відносин, політології та соціології.

Метою навчальної дисципліни «Теорія міжнародного конфлікту» є вивчення студентами основних теоретичних та концептуальних поглядів щодо міжнародного конфлікту.

Вивчення і засвоєння студентами зазначеного предмету сприятиме усвідомленню розвитку світової політики у рамках міждисциплінарного аналізу та наукових підходів, сформованих у рамках класичних політологічних шкіл.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

СК 01. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК 03. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.

СК 05. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

РН 7. Оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем

РН 12. Формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати моделі об'єктів і процесів міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.

Програма навчальної дисципліни «Теорія взаємодії держав» складається із таких змістових модулів:

Змістовий модуль I: Еволюція теорії міжнародного конфлікту від давніх часів до Першої світової війни.

Змістовий модуль II: Теорія міжнародного конфлікту в новітній час.

На вивчення навчальної дисципліни «Теорія взаємодії держав» відводиться 90 годин, у тому числі: 20 – лекцій, 10 – практичні заняття та 60 – самостійна робота, що становить 3 кредити ЄКТС.

ТЕМАТИКА ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ, ЗАВДАННЯ ТА ЛІТЕРАТУРА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Еволюція теорії міжнародного конфлікту

від давніх часів до Першої світової війни

Тема 1. Поняття міжнародного конфлікту. Найдавніші підходи до розуміння конфлікту.

Міжнародний конфлікт – це безпосереднє або опосередковане зіткнення інтересів двох або декількох сторін (держав, груп держав, народів, політичних рухів) на основі наявних між ними протирічч об'єктивного чи суб'єктивного характеру. За своїм походженням ці протиріччя і породжені ними проблеми у відносинах між державами можуть бути територіальними, національними, релігійними, економічними, військово-стратегічними, науково-технічними і т.д. Але в цілому конфлікт завжди приймає політичну форму, оскільки ці протиріччя усвідомлюються і вирішуються державами з притаманною їм внутрішньої, зовнішньої і військової політикою через механізм формування і здійснення цієї політики.

Виникнення і розвиток міжнародного конфлікту пов'язано не тільки з об'єктивними протиріччями, що виникають у відносинах між державами, але і з такими суб'єктивними факторами, як зовнішня політика самих держав. Не можна ігнорувати і такий суб'єктивний фактор, як особисті характеристики і якості причетних до прийняття рішень політичних діячів. Іноді особисті взаємини між лідерами можуть зробити істотний вплив на міждержавні відносини, у тому числі і на розвиток конфліктних ситуацій.

Політична наука і практика міжнародних відносин знає різні типи і види міжнародних конфліктів. Однак єдина, визнана усіма дослідниками типологія

міжнародних конфліктів відсутня. Найбільш часто в класифікаціях міжнародних конфліктів зустрічається їх поділ на симетричні і асиметричні. До симетричних відносять такі конфлікти, які характеризуються приблизно рівною силою втягнутих у них сторін. Асиметричні конфлікти – це конфлікти з різким розходженням потенціалу конфліктуючих сторін.

Література

1. Денисенко І. Д. Сучасна теорія конфлікту: проблеми експлікації, демаркації, класифікації. *Українській соціум*. 2013. № 3 (46). С. 16-26.
2. Конфліктологія : навч. посіб. / М. П. Гетьманчук та ін. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 343 с.
3. Стрельцов Є. Л. До питання про сутність та види міжнародних конфліктів. *Юридичний вісник*. 2014. № 4(33). С. 133-137.

Тема 2. Розвиток ставлень до міжнародного конфлікту у період Ренесансу.

Сучасний механізм формування галузей міжнародного гуманітарного права, права збройних конфліктів, базується на частині докласичного міжнародного права – права війни. Так, вже перші спроби врегулювати ведення збройних конфліктів у подальшому лягли в основу створення цих галузей.

Першою в історії європейської міжнародно-правової думки була систематизація міжнародного права Гуго Гроція, який запропонував поділяти систему цього права на дві взаємопов'язані складові: право війни та право миру. Гроціанська систематизація лягла в основу подальших наукових систематик міжнародного права XVII-XIX ст.ст. Гаазькі конференції миру змінили традиційний погляд на поділ міжнародного права на право війни та миру. З укладанням гаазьких мирних конвенцій починає формуватися галузь міжнародне гуманітарне право. XX століття стало періодом активного формування нових

галузей міжнародного права і розбудови його системи у рамках процесу «кодифікації та прогресивного розвитку міжнародного права» під егідою ООН. Тепер можна стверджувати, що із надр традиційного права війни виросло відразу декілька галузей сучасного міжнародного права: міжнародне гуманітарне право, право міжнародної безпеки та міжнародне кримінальне право, а також окремі норми та принципи міжнародного захисту прав людини.

Література

1. Ishay M. R. The History of Human Rights. From Ancient Times to Globalization Era. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press, 2004. 450 p.
2. Johnston D.M. The Historical Foundations of World Order. The Tower and the Arena. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. 875 p.
3. Neff S. War and the Law of Nations. A General History. Cambridge University Press, 2005. 427 p.
4. O'Connell Mary Ellen. Peace and War: The Oxford Handbook of the History of International Law. Ed. by B.Fassbender, A.Peters, S.Peter. Oxford University Press, 2012. P. 272-293.
5. Trindade Cancado A.A. International Law for Humankind: Towards a new Jus Gentium. Lei-den, Boston: Martinus Nijhoff Publishers. 2011. 726 p.

Тема 3. Поява ліберального підходу та його оцінка міжнародного конфлікту.

Внесок Т. Гоббса у дослідження проблем війни та миру полягає у тому, що на його думку держава, уряд, монарх, інститути цивілізації здійснюють насильство над природним життям людини, змушують її підкоритися новій суспільній силі – загальній спільній владі. Без держави жити не можна, адже альтернатива така: «Немає місця для працелюбності, немає розвинутого виробництва, загрожують постійний страх і небезпека насильницької смерті,

життя людини бідне, безпросвітне, тупе і короткочасне. Людина за своєю природою егоїстична і прагне виключно досягнення власної користі. Згідно цього будь-яка людина визнає себе в праві на все, чого може добитися силою, і не рахується з інтересами інших людей. Звідси – невідворотність безперервних зіштовхнень, і «війна всіх проти всіх», як природний стан людини. Однак, війна протирічить інстинкту самозбереження, і люди необхідно шукають миру. Мир можливий лише за умови самопоходання і обмеження природного права індивіда на все. Стан всезагальної війни і протиборства – природний стан людського роду – відсутність громадянського суспільства, державної організації, державно-правового регулювання життя людей. Людям притаманне мистецтво слова, за допомогою якого деякі люди вміють представити іншим людям добро злом, а зло добром і перебільшити або зменшити за своїм бажанням видимі розміри добра і зла, вносячи неспокій в душі людей і бентежачи їх мир. Мета держави – головним чином забезпечення безпеки. Кінцевою причиною, метою або намірами людей (які від природи люблять свободу і панування над іншими) при накладанні на себе пут (якими вони зв'язані, як ми бачимо, живучи в державі) є турбота про самозбереження і при цьому про більш сприятливе життя. Інакше кажучи, при встановленні держави люди керуються прагненнями позбавитися лихого стану війни, що є необхідним наслідком природніх страстей людей там, де немає видимої влади, що тримає їх в страху і під загрозою покарання, що змушує їх виконувати домовленості і слідувати природнім законам (як справедливність, безпристрасність, скромність, милосердя і (взагалі) поведінка відносно інших така, як ми хотіли б, що ставилися до нас).

Щодо царини міжнародних відносин, то вони, за Гоббсом, можуть бути лише відносинами суперництва і ворожнечі. Держави представляють собою величезні табори, що захищаються один від одного за допомогою зброї; вони перебувають в стані гладіаторів, що направляють зброю один на одного.

Виходить, держави перебувають у тому стані війни всіх проти всіх, в якому люди були до встановлення державної влади. І такий стан справ слід вважати природним, оскільки вони не підкорені ніякій загальній владі і нестійкий мир між ними скоро порушується.

Література

1. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної. Київ: Дух і Літера, 2000. 447 с.
2. Churchman D. Why we fight. The origins, nature and management of human conflict. 2d ed. Lanham: UPA, 2013. 336 p.
3. Johnston D.M. The Historical Foundations of World Order. The Tower and the Arena. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. 875 p.

Тема 4. Вплив формування націй та національних держав на характер міжнародного конфлікту.

Класифікація Макса Гайдмана (1921) визначає такі типи націоналізму: 1) *Націоналізм пригноблених народів* (євреї, ірландці, поляки в Німеччині та Росії XIX ст., греки і вірмени в Османській імперії). 2) *Іредентистський націоналізм* народів, які прагнуть відокремлення, визволення з-під влади імперій, іноземних завойовників (румуни, серби, болгари, італійці в XIX ст.). 3) *Запобіжний націоналізм*. Цей тип націоналізму є породженням конкуренції між модерними національними державами. Одна з його домінантних рис – ототожнення економічних інтересів певної держави (які проголошуються життєвими інтересами нації) з національною безпекою. Цей тип націоналізму часто збігається з імперіалізмом. Цілком очевидно, що його поява призвела до глобальних світових конфліктів, результатом яких стали світові війни. 4) *Престижницький націоналізм*. У основі його системи цінностей – культ славетного минулого, на основі якого наголошується і культивується винятковість певної нації в порівнянні

з іншими. Найяскравіші приклади цього типу націоналізму – Action Française, рух британських фашистів на чолі з О. Мослі. В основу класифікації, яка фактично була взагалі однією з перших типологій, закладений функціоналістський принцип – тип націоналізму визначається за його функціональними можливостями і виявами у політичній практиці. Оскільки типологія припадає на часи, коли виникла Версальська система і було проголошено право націй на самовизначення (визнане провідними державами, принаймні, формально) – автор велику увагу приділив впливові націоналізмів на міжнародні відносини.

Найдокладнішу, на наш погляд, критику типологій націоналізму дав Е. Сміт. Попередні типології, на думку англійського дослідника, були недосконалими, оскільки вони не відповідали трьом основним вимогам: 1) вичерпність і повнота емпіричного матеріалу; 2) послідовність в аналізі певної референтної групи; 3) можливість застосування запропонованої типології в інших дослідженнях. Типологія самого Е. Сміта за першими двома критеріями дійсно перевершує попередні, принаймні формально, що ж до третього, вона також, незважаючи на всі свої інструментально-утилітарні принади, здебільшого «перебуває на полиці» і мало вплинула на дослідження у відповідних галузях.

У багатьох із типологій, що зазнали критики, націоналізм, як «ідеологія», пов'язується саме з рухом, суспільною свідомістю, соціальними структурами тощо (Г. Кон, наприклад). Наголос на тих чи інших «одиницях аналізу» в цих типологіях залежить лише від тих пошукових завдань, які ставив перед собою дослідник. По-друге, рух є, до певної міри, «кінцевим продуктом» еволюції націоналізму в усіх його попередніх формах, тому, аналізуючи його, доведеться аналізувати його окремі компоненти – соціальні групи, ідеологію, почуття тощо.

Література

1. Сірій С. Чинники конфліктності в міжнародних соціально-економічних і політичних процесах. *Політичний менеджмент*. 2010. № 2. С. 128-138.

2. Holsti K.J. Peace and War. New York: Cambridge University Press, 1991. 379 p.
3. Huntington S. The Clash of Civilizations and the Restructuring of World Order. New York: Simon and Shuster, 1996. 367 p.

Тема 5. Геополітичний підхід до міжнародного конфлікту.

Геополітична доктрина Карла Хаусхофера базувалася на планетарному дуалізмі: протистоянні морських (таласократії) і континентальних (телурократії) держав. Майбутнє Німеччини як великої держави бачилось у створенні «континентального блоку» або осі Берлін-Москва-Токіо. Базуючись на ідеї великих просторів, К. Хаусхофер дійшов висновку про необхідність поділу світу вздовж меридіанів на глобальні економічні регіони. Цей новий геополітичний поділ дістав назву панрегіоналізму. Виділення панрегіонів мало ґрунтуватися на об'єднанні держав на основі спільних соціально-політичних та економічних проблем. Для протистояння морським державам, які прагнуть задусити континентальні країни, як душить анаконда свої жертви, Хаусхофер та його школа розробили концепцію «великого простору». Це визначення виникло у античні часи і уособлювало тенденції розвитку держав, які були орієнтовані вздовж паралелей або на вісь схід-захід. Це стосувалося помірних, тропічних та субтропічних поясів. Лінія північ-південь цим терміном не охоплювалася, тому держави, що були розміщені вздовж великих річок, які текли по цій лінії північ-південь, не входили до Великого Простору. Першим Великим Простором, який розвинувся по лінії Північ-Південь і тим самим прагнув меридіонального розвитку, було Китайське царство. Східно-Азійська геополітична структура має у своїй основі меридіональну експансію. Натомість Євразійська і Європейська геополітичні структури орієнтовані на широтну експансію (вздовж паралелей). Першим широтним царством, була іспанська колоніальна система. Але у 40-х рр. XX ст. у

геополітичне поле широтної динаміки вторгаються два геополітичні макроутворення, які орієнтовані по лінії меридіанів (Східно-Азійський блок і Панамериканський блок). Новий геополітичний поділ світу докорінно відрізнялося від моделі Маккіндера і отримав назву панрегіоналізму. Мотиви цього підходу він пояснював американською широтною експансією з можливим використанням методів «анаконди». Хаусхофер робив висновок про необхідність поділити світ уздовж меридіанів. Панрегіони Хаусхофера були не просто економічні блоки. Вони мали на увазі об'єднання держав, виходячи із спільності соціально-політичних та економічних проблем, хоча на практиці здійснювалося панування одних країн над іншими. У своїй першій панрегіоналістській моделі Хаусхофер поділив світ на три з півночі на південь орієнтованих панрегіона, кожен з яких складався з ядра (core) і периферії (periphery): Пан-Америка з ядром у США, Євро-Африка з ядром в Німеччині і Пан-Азія з ядром в Японії, в периферію включалася і Австралія. Кожен панрегіон потенційно володів економічної самодостатністю. Ця географічна структура була цікава тим, що вона включала величезні функціональні регіони навколо кожного центрального держави, хрест-навхрест перетинаючи регіони, багаті природними ресурсами, широко охоплюють земну кулю.

Література

1. Churchman D. Why we fight. The origins, nature and management of human conflict. 2d ed. Lanham: UPA, 2013. 336 p.
2. Johnston D.M. The Historical Foundations of World Order. The Tower and the Arena. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. 875 p.
3. Kazanský R. The Theory of Conflicts: Textbook. Banská Bystrica: Matej Bel University, 2015. 186 p.

Тема 6. Біологічні, фізіологічні трактування міжнародного конфлікту.

Внесок З. Фрейда та його послідовників – Е. Гловера, Г. Ласуелла, К. Лоренца – полягає у розробці понять агресії та фрустрації. Також вивчав це питання Ніколас Пасторе (Pastore, 1952). Не доводиться сумніватися в тому, що люди відчувають більш сильні фрустрації, якщо вони розглядають дії інших людей, що створюють перешкоди на їх шляху до мети, як несправедливі (або «довільні», або незаконні). Пасторе спробував обмежити рамки гіпотези «фрустрація – агресія», стверджуючи, що тільки довільні фрустративні дії, які йдуть врозріз з правилами, продукують (генерують) агресивні тенденції.

Фрустрація, для того щоб вона могла породити агресію, повинна бути атрибутована має намір поганої поведінки когось іншого. Суть цього аргументу полягає у тому, що ми не будемо злитися із-за неможливості досягти мети, якщо ми не вважаємо, що фрустратор прагнув навмисно і несправедливо створювати перешкоди на шляху до мети. Навмисні дії породжують агресивні реакції. Атрибуції безсумнівно надають більший вплив, ніж механізми придушення агресії. Стан незадоволеності може генерувати інтенсивні агресивні тенденції. Всі ці правила працюють і на рівні міжнародної системи.

Література

1. Churchman D. Why we fight. The origins, nature and management of human conflict. 2d ed. Lanham: UPA, 2013. 336 p.
2. Johnston D.M. The Historical Foundations of World Order. The Tower and the Arena. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. 875 p.
3. Kazanský R. The Theory of Conflicts: Textbook. Banská Bystrica: Matej Bel University, 2015. 186 p.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Теорія міжнародного конфлікту у новітній час

Тема 7. «Політичний ідеалізм» та його трактування міжнародного конфлікту.

На відміну від реалізму, де держава розглядається як унітарний актор, лібералізм допускає плюралізм в діях держави. Таким чином, переваги будуть змінюватися в залежності від держави, в залежності від таких факторів, як культура, економічна система або тип уряду. Лібералізм також вважає, що взаємодія між державами не обмежується політичними/захисними («висока політика»), а й економічними/культурними («низька політика») зв'язками, або через комерційні фірми, організації чи приватні особи. Таким чином, замість анархічної міжнародної системи існує безліч можливостей для співпраці і більш широких уявлень про владу, таких як культурний капітал (наприклад, вплив фільмів, що ведуть до популярності культури країни і створення ринку для експорту по всьому світу).

Інше припущення полягає в тому, що абсолютні вигоди можуть бути отримані шляхом співробітництва і взаємозалежності, таким чином, може бути досягнутий мир. Теорія демократичного миру стверджує, що ліберальні демократії ніколи (або майже ніколи) не вели між собою війни і між ними зустрічається менше конфліктів. Це особливо суперечить теоріям реалізму, це емпіричне твердження в даний час є однією з найбільш серйозних суперечок в політичній науці. Для демократичного миру були запропоновані численні пояснення. Також стверджується, що демократи ведуть дипломатію в цілому дуже по-іншому, ніж не демократи, як описується в книзі «Ніколи у війні». (Нео)реалісти не згодні з лібералами щодо теорії, часто посиляючись на структурні причини миру, на відміну від уряду штату. Себастьян Росато, критик демократичної теорії миру,

вказує на поведінку Америки в Латинській Америці за часів холодної війни. Одним з аргументів є те, що економічна взаємозалежність робить війну між торговими партнерами менш імовірною. На противагу, реалісти стверджують, що економічна взаємозалежність збільшує, а не зменшує ймовірність виникнення конфлікту.

Роберт О. Кеохейн і Джозеф С. Най розробили теорію «комплексної взаємозалежності». Кеохейн і Най стверджують, що держави – це конкретні одиниці, які є головними дійовими особами в міжнародних відносинах; по-друге, сила є зручним і ефективним інструментом політики; і, нарешті, припущення про існування ієрархії в міжнародній політиці. Головний аргумент Кеохейна і Ная полягає в тому, що в міжнародній політиці є кілька каналів, які з'єднують суспільство, що є вищим, ніж звичайні держави за Вестфальської системою. Це проявляється у багатьох формах, починаючи від неформальних урядових зв'язків з транснаціональними корпораціями та організаціями. Тут вони визначають свою термінологію; міждержавні відносини – це ті канали, що прийняли реалістів; трансурядові відносини виникають, коли хтось не допускає реалістичне припущення про те, що держави діють узгоджено як одиниці; транснаціональне застосовується, коли хтось припускає, що держави не є лише одиниці. Політичний обмін відбувається саме через ці канали, а не через обмеженого міждержавного каналу, як відстоювали реалісти. Існує ідея про те, що між країнами, в яких складна взаємозалежність існує, роль військових у вирішенні спорів заперечується. Проте Кеохейн і Най продовжують стверджувати, що роль військових є важливою в політичних і військових відносинах альянсу з конкуруючим блоком.

Література

1. Keohane R. O. After hegemony. Princeton, 2005. 320 p.
2. Nye J. Understanding international conflict. New York: Longman, 2007. 320 p.

3. Peoples C., Vaughan-Williams N. Critical Security Studies: An Introduction. 3d Ed. Routledge. 2021. 200 p.

4. Stoessinger J.G. Why nations go to war. New York: Cengage Learning, 2010. 480 p.

Тема 8. «Політичний реалізм» та його трактування міжнародного конфлікту.

Реалісти вважають, що людство, по суті, не є доброзичливим, а швидше егоцентричним та конкуруючим. Існує поширене переконання того, що інтуїтивна природа індивіда походить з анархії. Стосовно власного інтересу ці індивіди є самовпевненими і мотивовані у пошуку більшої сили. Держава підкреслює зацікавленість у накопиченні потужності для забезпечення безпеки в анархічному світі. Сила є концепцією, яка перш за все вважається, з точки зору матеріальних ресурсів, необхідною для заподіяння шкоди або примусу щодо інших держав (боротися і вигравати війни). Використання сили робить акцент на тактику примусу: бути прийнятним або здійснювати щось у національних інтересах чи уникати чого-небудь ворожого для них.

У реалізмі держава є найважливішим актором. Вона є унітарною і автономною, тому що говорить і діє сама за себе. Під силою держави розуміється її військовий потенціал. Держави є по своїй суті агресивними (за наступальним реалізмом) і/або одержимі безпекою (за оборонним реалізмом), і територіальна експансія обмежується тільки конфронтуючою державою (державами). Це агресивна позиція, проте вона призводить безпекової дилеми, при цьому посилення своєї безпеки може призвести до ще більшої нестабільності, коли конфронтуюча держава буде власні озброєння у відповідь (гонка озброєнь). Таким чином, безпека стає нульовою сумою гри, де можуть бути зроблені тільки відносні вигоди. Реалісти вважають, що не існує універсальних принципів, за

якими всі держави можуть діяти. Замість цього держава повинна завжди бути в курсі дій сусідніх держав та використовувати прагматичний підхід щодо вирішення проблем по мірі їх виникнення.

Неореалізм походить від класичного реалізму, за винятком того, що замість людської природи, його увага зосереджена переважно на анархічній структурі міжнародної системи. Міжнародна система розглядається як структура, що діє на держави з окремими особами нижче рівня держави, яка виконує функції органу у державі в цілому. Неореалізм акцентує увагу на сталості конфлікту. З метою забезпечення державної безпеки держави повинні постійно бути готовими до конфлікту на основі економічного і військового забезпечення.

Література

1. Peoples C., Vaughan-Williams N. Critical Security Studies: An Introduction. 3d Ed. Routledge. 2021. 200 p.
2. Stoessinger J.G. Why nations go to war. New York: Cengage Learning, 2010. 480 p.
3. Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти. К.: Либідь, 2009. 352 с.
4. Капітоненко М. Г. Відповідно до силового потенціалу. Форми міжнародних конфліктів: порівняльний аналіз. *Політика і час*. 2003. №5. С. 31-38.

Тема 9. Міжнародні конфлікти через призму системного підходу та функціоналізму.

Канадський політолог А. Раппопорт використав у якості критерію форму протікання міжнародного конфлікту. На його думку, конфлікти бувають трьох видів: у формі битви, у формі гри і у формі дебатов. Найбільш небезпечним для миру і безпеки є конфлікт, що розвивається у формі битви. Сама назва його говорить про те, що сторони, залучені в конфлікт, спочатку налаштовані

войовничо по відношенню один до одного і прагнуть завдати противнику максимальної шкоди, незважаючи на можливі наслідки для себе. Поведінка учасників такого конфлікту можна визначити як ірраціональне, оскільки вони ставлять перед собою часто недосяжні цілі, неадекватно сприймають міжнародну ситуацію і дії протилежної сторони. Навпаки, в конфлікті, який розгортається у формі гри, поведінка учасників визначається раціональними міркуваннями. Незважаючи на зовнішні прояви войовничості, сторони не схильні доводити загострення відносин до крайності. Рішення приймаються на основі врахування всіх факторів та обставин, на основі об'єктивної оцінки ситуації. Для конфлікту, що розвивається як дебати, спочатку властиво прагнення учасників вирішити виниклі суперечності шляхом досягнення компромісів.

Міжнародний конфлікт розглядається як відносно самостійне явище в системі міжнародних відносин. Суб'єктами міжнародного конфлікту можуть бути держави, міждержавні об'єднання, міжнародні організації, включаючи ООН, організаційно оформлені суспільно-політичні сили всередині держави або на міжнародній арені. У ході конфлікту може змінюватися ступінь і навіть характер зацікавленості сторін у конфлікті, може змінюватися і місце конфлікту в ієрархії цілей кожного з учасників, може розширюватися або зменшуватися саме число учасників, може відбутися підміна одних безпосередніх або непрямих сторін іншими.

Дослідження процесу розвитку міжнародного конфлікту дає можливість встановити багато його суттєві для аналізу історичні та причинно-наслідкові аспекти, а вивчення його системи і структури виявляє головним чином структурно-функціональні сторони конфлікту. Фази розвитку міжнародного конфлікту – це не довільні, абстрактні відрізки часу, в яких розвивається даний конфлікт, вони реальні, визначаються історичними і соціальними причинами. Перша фаза міжнародного конфлікту – сформоване з урахуванням об'єктивних і

суб'єктивних протиріч, економічних і політичних інтересів сторін, які стикаються на міжнародній арені, принципове політичне ставлення і відповідні йому економічні, ідеологічні, правові, військово-стратегічні, дипломатичні відносини з приводу даних протиріч, виражені в більш або менш гострої конфліктної формі. Друга фаза – суб'єктивне визначення конфліктуючими сторонами своїх інтересів, цілей, стратегії і форм боротьби для дозволу об'єктивних і суб'єктивних протиріч з урахуванням свого потенціалу і можливостей застосування мирних і немирних коштів, використання зовнішніх союзів і зобов'язань; оцінка загальної внутрішньої і міжнародної ситуації. На цій фазі сторонами визначається або навіть частково реалізується система взаємних практичних дій, що носять характер боротьби і співробітництва, з метою вирішення протиріччя в інтересах тієї або іншої сторони або на основі компромісу між ними. Третя фаза – використання сторонами в конфлікті широкого діапазону економічних, політичних, ідеологічних, психологічних, моральних, правових, дипломатичних і військових (але не у формі прямої збройної боротьби) коштів, залучення в тій чи іншій формі в боротьбу безпосередньо конфліктуючих сторін інших держав – індивідуально, через блоки і договори, через ООН – із наступним ускладненням системи політичних відносин і дій всіх прямих і непрямих сторін у даному конфлікті. Четверта фаза – наростання боротьби до найбільш гострого політичного рівня – міжнародної політичної кризи, яка може охопити відносини безпосередніх учасників, держави даного регіону, інших регіонів, найбільших світових держав, ООН, а, в ряді випадків і весь світ, перерости у світову кризу, що вже містить загрозу розв'язування збройної боротьби. На цій фазі можливий свідомий, що впливає з інтересів, цілей і стратегії будь-якої сторони (або з дій іншого боку, чи обставинки) перехід до практичного застосування військової сили в демонстративних цілях або в обмежених масштабах, для того щоб примусити до задоволенню інтересів держави, використовує заходи військового впливу. П'ята фаза – міжнародний

збройний конфлікт, що починається з обмеженого конфлікту і здатний розвиватися до більш високого рівня збройної боротьби із застосуванням сучасної зброї, залученням союзників і найбільших світових держав, розширенням території.

Література

1. Зінчина О. Б. Конфліктологія: навч. посібник. Харків: ХНАМГ, 2007. 164 с.
2. Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти. К.: Либідь, 2009. 352 с.
3. Капітоненко М. Г. Відповідно до силового потенціалу. Форми міжнародних конфліктів: порівняльний аналіз. *Політика і час*. 2003. №5. С. 31-38.
4. Booth K., Dunne T. *Worlds In Collision: Terror and the Future of the Global Order*. Palgrave Macmillan, 2002. 386 p.

Тема 10. Врегулювання міжнародного конфлікту.

У традиційному розумінні міжнародної безпеки упор робиться на два, багато в чому взаємовиключні, моменти. По-перше, на задачу фізичного виживання держави і на його право і можливість вести себе у міжнародній системі керуючись насамперед своїм суверенітетом. На практиці це стимулює сильного до порушення міжнародної безпеки на користь власних інтересів. По-друге, на задачу гарантованого підтримання миру у відносинах між державами в межах якогось політичного простору. При цьому не ставиться питання про те, на якій об'єктивній основі, крім прагнення учасників, буде підтримуватися світ і як він може бути гарантований протягом тривалого часу. У світі безперервних війн навіть кілька років перепочинку здавалися щастям, а довгий мир – недосяжною мрією. Сьогодні перед світовою спільнотою постали нові завдання, без ефективного вирішення яких міжнародна безпека не буде ні стабільною, ані довготривалою.

Змінилися і суспільно-політичні умови, в яких повинні вирішуватися принципово нові завдання. Якщо раніше у держави були дві чітко розмежовані області діяльності – внутрішня і зовнішня, і безпеку в них забезпечувалася досить різними способами, то на рубежі XX і XXI ст. ця грань розмивається. Раніше держава, домогшись внутрішньої стабільності, було цілком впевнене, що зможе постояти за себе і зовні. У наш час міжнародна сфера може в принципі зламати будь-яке, внутрішньо як завгодно стабільна держава, навіть не виявляє жодних ознак зовнішньої агресивності (наприклад, у випадку світової ядерної катастрофи були б знищені десятки нейтральних країн). З іншого боку, міжнародна сфера може стати потужним чинником внутрішньої безпеки держави, що не досяжною з яких-небудь причин іншими засобами.

Література

1. Луцишин Г. І. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. для студентів, аспірантів і викл. вищ. закл. освіти України. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 200 с.
2. Neff S. War and the Law of Nations. A General History. Cambridge University Press, 2005. 427 p.
3. O'Connell M. E. Peace and War. *The Oxford Handbook of the History of International Law*. Oxford University Press, 2012. P. 272-293.
4. Schelling T. The strategy of conflict. Cambridge, Mass, 1980. 328 p.
5. Trindade Cancado A.A. International Law for Humankind: Towards a new Jus Gentium. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers. 2011. 726 p.
6. Wallenstein P. Understanding Conflict Resolution: War, Peace & the Global System. London: Sage Publication, 2003. 360 p.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ТА ЛІТЕРАТУРА

Проведення практичних занять для здобувачів вищої освіти надає можливість вирішення наступних дидактичних цілей:

- сприянню поєднанню лекційних занять з самостійною навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів вищої освіти, а саме, теоретичну підготовку з практичною;
- розвитку умінь, навичок розумової праці, уміння застосовувати свої теоретичні знання для реалізації практичних завдань;
- формування у здобувачів вищої освіти інтересу до науково-дослідної роботи та залучення їх до наукових досліджень на кафедрі міжнародних відносин;
- забезпечення системного повторення, поглиблення та закріплення знань здобувачів вищої освіти за певною тематикою;
- поліпшенню навички здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності;
- здійснення діагностики і контролю знань здобувачів вищої освіти з окремих розділів і тем програми, формування уміння та навичок виконання окремих аспектів професійної діяльності у майбутньому.

Практичне заняття № 1 (2 години)

«Політичний ідеалізм» та міжнародний конфлікт

Питання до обговорення:

1. Еволюція політичного ідеалізму.
2. Мораль та право у міжнародному конфлікті.
3. Основні принципи політичного ідеалізму та конфлікту.

Література

1. Keohane R. O. After hegemony. Princeton, 2005. 320 p.
2. Nye J. Understanding international conflict. New York: Longman, 2007. 320 p.
3. Peoples C., Vaughan-Williams N. Critical Security Studies: An Introduction. 3d Ed. Routledge. 2021. 200 p.
4. Stoessinger J.G. Why nations go to war. New York: Cengage Learning, 2010. 480 p.

Практичне заняття № 2 (4 години)

«Політичний реалізм» та міжнародний конфлікт

Питання для обговорення:

1. Основні постулати політичного реалізму.
2. Ключові категорії політичного реалізму та аналіз конфліктів.
3. Розвиток поглядів реалістів на міжнародний конфлікт на сучасному етапі.

Література

1. Peoples C., Vaughan-Williams N. Critical Security Studies: An Introduction. 3d Ed. Routledge. 2021. 200 p.
2. Stoessinger J.G. Why nations go to war. New York: Cengage Learning, 2010. 480 p.
3. Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти. К.: Либідь, 2009. 352 с.
4. Капітоненко М. Г. Відповідно до силового потенціалу. Форми міжнародних конфліктів: порівняльний аналіз. *Політика і час*. 2003. №5. С. 31-38.

Практичне заняття № 3 (2 години)

Міжнародні конфлікти через призму системного підходу та функціоналізму

Питання для обговорення:

1. Система і структура конфлікту. Елементи, центри сили та центросилові відносини у конфлікті.
2. Концепція функціоналізму та вивчення міжнародних конфліктів.
3. Відхід міжнародних відносин від суто міждержавних як запорука врегулювання конфліктів.

Література

1. Зінчина О. Б. Конфліктологія: навч. посібник. Харків: ХНАМГ, 2007. 164 с.
2. Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти. К.: Либідь, 2009. 352 с.
3. Капітоненко М. Г. Відповідно до силового потенціалу. Форми міжнародних конфліктів: порівняльний аналіз. *Політика і час*. 2003. №5. С. 31-38.
4. Booth K., Dunne T. *Worlds In Collision: Terror and the Future of the Global Order*. Palgrave Macmillan, 2002. 386 p.

Практичне заняття № 4 (2 години)

Врегулювання міжнародного конфлікту

Питання для обговорення:

1. Традиційні методи урегулювання міжнародних конфліктів.
2. Механізми врегулювання міжнародних конфліктів.
3. Роль міжнародних міжурядових та неурядових організацій.

Література

1. Луцишин Г. І. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. для студентів, аспірантів і викл. вищ. закл. освіти України. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 200 с.
2. Booth K., Dunne T. *Worlds In Collision: Terror and the Future of the Global Order*. Palgrave Macmillan, 2002. 386 p.

3. Jackson R. Terrorism. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2011. 332 p.
4. Neff S. War and the Law of Nations. A General History. Cambridge University Press, 2005. 427 p.
5. Wallensteen P. Understanding Conflict Resolution: War, Peace & the Global System. London: Sage Publication, 2003. 360 p.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття міжнародного конфлікту. Найдавніші підходи до розуміння конфлікту. <i>Питання для самостійної підготовки</i> 1. Каутілья «Артхашастра». 2. Порівняння підходів до міжнародного конфлікту в Давньому Китаї (Сунь-цзи, У-цзи, Конфуцій, Мо-цзи). 3. Фукідід «Пелопонеська війна»: о причинах війни.	6
2	Тема 2. Розвиток ставлень до міжнародного конфлікту у період Ренесансу. <i>Питання для самостійної підготовки</i> 1. Концепція справедливої війни. 2. Н. Макіавеллі та проблеми війни та миру. 3. Міжнародно-правовий підхід: порівняння поглядів Г. Гроцій, У. Пенн, І. де Сен-Пьер	6
3	Тема 3. Поява ліберального підходу та його оцінка міжнародного конфлікту. <i>Питання для самостійної підготовки</i> 1. Порівняння ідей представників ліберального підходу в період Нового часу. 2. І. Кант і його трактат «До вічного миру» 3. Внесок Т. Гоббса у дослідження проблем війни та миру.	6

4	Тема 4. Вплив формування націй та національних держав на характер міжнародного конфлікту. <i>Питання для самостійної підготовки</i> 1. Зародження націоналізму та міжнародний конфлікт у підходи О. фон Бісмарк. Дж. Мадзіні. 2. Основні постулати марксистської теорії. 3. Еволюція марксизму на сучасному етапі.	6
5	Тема 5. Геополітичний підхід до міжнародного конфлікту. <i>Питання для самостійної підготовки</i> 1. Ш. Монтеск'є «Про дух законів». 2. Ф. Ратцель та Р. Челлен як засновники геополітичного підходу. 3. Порівняння підходів до міжнародного конфлікту А. Мехена, Х. Маккіндера, Н. Спайкмана, К. Хаусхофера	6
6	Тема 6. Біологічні, фізіологічні трактування міжнародного конфлікту. <i>Питання для самостійної підготовки</i> 1. Вплив теорії Ч. Дарвіна на розуміння природи конфліктів. 2. Соціал-дарвінізм. 3. Розвиток підходу З. Фрейда у роботах Е. Гловера, Г. Ласуелла, К. Лоренца.	6
7	Тема 7. «Політичний ідеалізм» та його трактування міжнародного конфлікту.	6

	<i>Питання для самостійної підготовки</i> 1. Зародження ідеалістичної парадигми та її еволюція. 2. Моралізм, оптимізм та універсалізм у міжнародних конфліктах. 3. Міжнародне співтовариство і конфлікт.	
8	Тема 8. «Політичний реалізм» та його трактування міжнародного конфлікту. <i>Питання для самостійної підготовки</i> 1. Основні постулати політичного реалізму та проблема причин міжнародного конфлікту. 2. Місце сили, національних інтересів та дилеми безпеки в розумінні причин міжнародних конфліктів. 3. Трактування міжнародного конфлікту неореалістичним підходом.	6
9	Тема 9. Міжнародні конфлікти через призму системного підходу та функціоналізму. <i>Питання для самостійної підготовки</i> 1. Ескалація та деескалація конфліктів. 2. Стадії та фази конфліктів. 3. Деполітизація міжнародних відносин як шлях до мінімізації конфліктів. 4. Концепція «спільного проекту»: теоретичні засади та практична реалізація.	6
10	Тема 10. Врегулювання міжнародного конфлікту.	6

	<i>Питання для самостійної підготовки</i> 1. Підходи до врегулювання міжнародного конфлікту. Роль міжнародних організацій. 2. Концепція сприйняття та міжнародний конфлікт. 3. Посередництво в міжнародних конфліктах.	
	<i>Один реферат із вищевказаного переліку обирається студентом на початку семестру та надсилається викладачу за місяць до закінчення курсу.</i> <i>Обсяг реферату: 10 сторінок.</i> <i>Характеристика змісту:</i> за змістом навчальної дисципліни. <i>Вимоги до виконання та оцінювання:</i> основна мета роботи – глибоке вивчення важливих теоретичних або прикладних питань дисципліни за допомогою підготовки реферату (дослідження). Вельми важливим є формування таких умінь і навичок студента: самостійно формулювати проблему, визначати мету, основні завдання, об’єкт і предмет дослідження; здійснювати пошук і відбір різноманітної інформації; обробляти та аналізувати інформацію; логічно і послідовно викладати результати аналізу, робити аргументовані висновки; правильно оформлювати науково-довідковий матеріал; публічно захищати виконану роботу. Робота має бути написана студентом на рівні, відповідному сучасному стану розвитку комплексу наук, які вивчають міжнародні економічні відносини. Тему роботи треба розкрити в контексті сучасних наукових концепцій, обґрунтовано і доречно використовувати основні наукові терміни. Вельми важливо висвітлювати об’єктивні з наукового погляду положення, застосовувати для унаочнення і підтвердження теоретичних положень реальні приклади, достовірну статистичну інформацію. Думки вітчизняних і зарубіжних авторів, їхні загальнотеоретичні і методологічні підходи необхідно проаналізувати та	

	систематизувати. Мінімальний обсяг використаних джерел – 15, при цьому матеріали, вилучені з Інтернету, можуть складати не більше третини номерів у списку джерел; більшість джерел повинні складати оприлюднені документи, статті та монографії. Для оформлення виносок у тексті й прикінцевого «Списку посилань» використовується стиль APA.	
	Разом	60

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, практичних занять;

[2] – написання рефератів/рідерів, есе.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття міжнародного конфлікту.
2. Система та структура міжнародного конфлікту.
3. Функції міжнародного конфлікту.
4. Типологія міжнародних конфліктів: критерії та підходи.
5. Стадії та фази міжнародного конфлікту.
6. Основні концепції міжнародного конфлікту в Стародавньому Китаї.
7. Концепції міжнародного конфлікту в Стародавній Греції.
8. «Пелопоннеська війна» Фукідіда і проблеми міжнародного конфлікту.
9. Становлення бачення міжнародного конфлікту у рамках світових релігій.
10. Еволюція теорії міжнародних конфліктів в епоху нового часу.
11. Ліберальна доктрина міжнародного конфлікту в епоху нового часу.
12. Концепція сприйняття в теорії міжнародного конфлікту.
13. Системний підхід до міжнародного конфлікту.
14. Трамбування міжнародного конфлікту в рамках школи «політичного ідеалізму».
15. Трамбування міжнародного конфлікту в рамках школи «політичного реалізму».
16. Особливості теорії міжнародних конфліктів на сучасному етапі.
17. Зародження і еволюція теорії міжнародних конфліктів в стародавньому світі.
18. Особливості міжнародного конфлікту в ракетно-ядерний вік.
19. Біологічна трамбування міжнародного конфлікту.
20. Класовий підхід до міжнародного конфлікту.
21. Геополітичні концепції міжнародного конфлікту.

22. Погляди Х. Маккіндера і А.Т. Мехена на природу міжнародного конфлікту.
23. Класичний націоналізм і міжнародний конфлікт.
24. Ліберально-пацифістська доктрина міжнародного конфлікту.
25. Сучасні теоретичні концепції міжнародного конфлікту.
26. Підходи до врегулювання міжнародного конфлікту. Роль міжнародних організацій.
27. Стратегії врегулювання міжнародних конфліктів.
28. Превентивна дипломатія як засіб управління конфліктом.
29. Гуманітарна інтервенція як засіб вирішення конфлікту.
30. Посередництво в міжнародних конфліктах.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

5. Денисенко І. Д. Сучасна теорія конфлікту: проблеми експлікації, демаркації, класифікації. *Українській соціум*. 2013. № 3 (46). С. 16-26.
6. Конфліктологія : навч. посіб. / М. П. Гетьманчук та ін.; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 343 с.
7. Луцишин Г. І. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. для студентів, аспірантів і викл. вищ. закл. освіти України. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 200 с.
8. Стрельцов Є. Л. До питання про сутність та види міжнародних конфліктів. *Юридичний вісник*. 2014. № 4(33). С. 133-137.
9. Nye J. Understanding international conflict. New York: Longman, 2007. 320 p.
10. Peoples C., Vaughan-Williams N. Critical Security Studies: An Introduction. 3d Ed. Routledge. 2021. 200 p.
11. Stoessinger J.G. Why nations go to war. New York: Cengage Learning, 2010. 480 p.

Додаткова

1. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної. Київ: Дух і Літера, 2000. 447 с.
2. Зінчина О. Б. Конфліктологія: навч. посібник. Харків: ХНАМГ, 2007. 164 с.
3. Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти. К.: Либідь, 2009. 352 с.
4. Капітоненко М. Г. Відповідно до силового потенціалу. Форми міжнародних конфліктів: порівняльний аналіз. *Політика і час*. 2003. №5. С. 31-38.
5. Локальні війни та збройні конфлікти другої половини XX століття (Історико-філософський аспект): Монографія / Гуржій О. І., Мосов С. П., Макаров В. Д. та ін. К.: Знання України, 2006. 356 с.

6. Перепелиця Г.М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. К.: Стилос, 2003. 256 с.
7. Сірий С. Чинники конфліктності в міжнародних соціально-економічних і політичних процесах. *Політичний менеджмент*. 2010. № 2. С. 128-138.
8. Booth K., Dunne T. *Worlds In Collision: Terror and the Future of the Global Order*. Palgrave Macmillan, 2002. 386 p.
9. Buzan B., Wæver O. *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 596 p.
10. Churchman D. *Why we fight. The origins, nature and management of human conflict*. 2d ed. Lanham: UPA, 2013. 336 p.
11. Ishay M. R. *The History of Human Rights. From Ancient Times to Globalization Era*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press, 2004. 450 p.
12. Jackson R. *Terrorism*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2011. 332 p.
13. Johnston D.M. *The Historical Foundations of World Order. The Tower and the Arena*. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. 875 p.
14. Holsti K.J. *Peace and War*. New York: Cambridge University Press, 1991. 379 p.
15. Huntington S. *The Clash of Civilizations and the Restructuring of World Order*. New York: Simon and Shuster, 1996. 367 p.
16. Kazanský R. *The Theory of Conflicts: Textbook*. Banská Bystrica: Matej Bel University, 2015. 186 p.
17. Neff S. *War and the Law of Nations. A General History*. Cambridge University Press, 2005. 427 p.

18. O'Connell M. E. Peace and War: The Oxford Handbook of the History of International Law / Ed. by B.Fassbender, A.Peters, S.Peter. Oxford University Press, 2012. P. 272-293.
19. Schelling T. The strategy of conflict. Cambridge, Mass, 1980. 328 p.
20. Trindade Cancado A.A. International Law for Humankind: Towards a new Jus Gentium. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers. 2011. 726 p.
21. Wallensteen P. Understanding Conflict Resolution: War, Peace & the Global System. London: Sage Publication, 2003. 360 p.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Організації з безпеки і співробітництва в Європі. URL: <https://www.osce.org/>
2. Офіційний сайт ООН. URL: www.un.org
3. Cooperation and conflict URL: www.cac.sagepub.com
4. Journal of conflict resolution URL: www.sagepub.com/journals/journal200764
5. Journal of peace research URL: www.jpr.sagepub.com

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни застосовуються наступні методи навчання:

Словесні: лекції (проблемні, лекції-візуалізації, лекції з аналізом конкретних ситуацій та ін.), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, обговорення проблемних ситуацій.

Наочні: у тому числі мультимедійні презентації, демонстрація, метод безпосереднього спостереження, презентація результатів власних досліджень.

Практичні: рольові ігри; виконання індивідуальних завдань (підготовка та публічний захист рефератів).

Засоби діагностики якості вищої освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Методи поточного / періодичного контролю: усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань (рефератів), захист результатів індивідуальних завдань (рефератів).

Підсумковий контроль. Іспит (в усній формі).

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
Здобувач освіти		

Відмінно

у повному обсязі володіє глибоко та всебічно навчальним матеріалом, розкриває сутність вільно, самостійно та практичних/ розрахункових аргументовано його завдань, використовуючи викладає під час усних при цьому нормативну, виступів та письмових обов'язкову та додаткову відповідей; глибоко та літературу; може всебічно розкриває зміст аргументовано обрати теоретичних питань, раціональний спосіб використовуючи при цьому виконання завдання й нормативну, обов'язкову та оцінити результати власної додаткову літературу; робить практичної діяльності; самостійні висновки, виконує творчі завдання та виявляє причинно-наслідкові ініціює нові шляхи їх зв'язки; самостійно виконання; вільно знаходить додаткову використовує набуті інформацію та використовує теоретичні знання при її для реалізації поставлених аналізі практичного перед ним завдань. Здобувач матеріалу; проявляє творчий здатен виділяти суттєві підхід до виконання ознаки вивченого за індивідуальних та допомогою операцій синтезу, колективних завдань при аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями

Добре

достатньо повно володіє правильно вирішив навчальним матеріалом, більшість розрахункових обґрунтовано його викладає /тестових завдань за зразком;

під час усних виступів та має стійкі навички письмових відповідей, виконання завдання використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки

Задовільно

володіє навчальним може використовувати матеріалом на знання в стандартних репродуктивному рівні або ситуаціях, має елементарні, відтворює певну частину нестійкі навички виконання навчального матеріалу з завдання. Правильно елементами логічних вирішив половину зв'язків, знає основні розрахункових/тестових поняття навчального завдань. Здобувач має матеріалу; має ускладнення ускладнення під час під час виділення суттєвих виділення суттєвих ознак ознак вивченого під час вивченого; під час виявлення виявлення причинно-причинно-наслідкових наслідкових зв'язків і зв'язків і формулювання формулювання висновків висновків

Незадовільно з можливістю володіє навчальним недостатньо розкриває повторного складання матеріалом поверхово й сутність практичних завдань, фрагментарно (без допускаючи при цьому аргументації та суттєві неточності, обґрунтування); безсистемно правильно вирішив окремі виокремлює випадкові розрахункові/тестові ознаки вивченого; не вміє завдання за допомогою робити найпростіші операції викладача, відсутні аналізу і синтезу; робити сформовані уміння та узагальнення, висновки; під навички час відповіді допускаються суттєві помилки

Незадовільно з обов'язковим не володіє навчальним виконус лише елементи повторним вивченням матеріалом завдання, потребує постійної дисципліни допомоги викладача

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль										Оцінка за реферат	Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2					
Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	20	100

T1 ... T9 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за	Оцінка	Оцінка за національною шкалою
---------------	--------	-------------------------------

всі види навчальної діяльності	ECTS	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Навчальне видання

ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНОГО КОНФЛІКТУ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Укладач:

ДУБОВИК Володимир Алімович

Надруковано в авторській редакції
з готового оригінал-макета

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*
Дизайнер обкладинки *О. А. Кунтарас*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 2,56.
Тираж 100 прим. Зам. № 792.

Видавництво і друкарня «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21
Тел.: (0482) 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855

e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.